

Rariga Imola – Fodor Emőke

Prücskők játszóháza és Népi Gyermekjáték Találkozó- kulturális tudatosság fejlesztése óvodás kortól

1. A jó gyakorlat kiválasztási szempontjai

A Téka Alapítvány táncházprogramja 25 év alatt jelentősen megváltoztatta városunk és a hozzá tartozó régió képét. A táncház 1991-ben indult el városunkban. Mivel a táncházat nemcsak öncélként fogtuk fel, hanem kezdettől fogva tudatosan közösségfejlesztő eszközként használtuk sikerült kinevelni egy fiatal, közösségileg tevékeny fiatal réteget. Munkájuknak köszönhetően jött létre a Téka Művelődési és Oktatási Központ és épült fel Mezőség első magyar iskolaközpontja városunkban.

2004-ben két lelkes óvónő, Katona Annamária és Fodor Emőke, úgy gondoltuk, hogy a felnőtt táncház és a szervezett (választható tárgyként iskolába tanult) iskolai néptáncoktatás mellett szükség lenne az óvodások számára is egy olyan lehetőséget biztosítani, ahol elsajátíthatják a népi gyermekjátékokat, a néptánc alaplépéseit illetve betekintést nyerhetnek a népszokásokba, népdalokat dúdolhatnak, kézműveskedhetnek. 10 évig heti rendszerességgel, jelenleg havonta, illetve a néptáncfesztiválok részeként. Alkalmanként 10-12 gyerek gyűlt össze, lassacskán kisebb gyerekekkel is érkeztek, így a helyi anyák egyik találkozási lehetősége is lett.

Majd, továbbképzéseken fejlesztettük a tudásunk, a Hagyományok Háza Népi Játszóházvezetői képzését, a Kallós Alapítvány pedagógusoknak szóló néptáncképzéseit is elvégeztük. Itt találkoztunk olyan lelkes kollégákkal, akik ugyanúgy gondolkodtak a néptáncoktatásról, népi hagyományokról. A Kallós Alapítványnál, a Romániai Magyar Pedagógusszövetség által szervezett Bolyai Nyári Akadémia Néptánc szekciója is egyik találkozóhelye ezen pedagógusoknak. Ugyancsak a Prücskők játszóházból nőtte ki magát és vált a népi gyermekjátékot aktívan használó pedagógusok fórumává a 2018-ban hetedik alkalommal megrendezett Játék és Népi Hagyomány gyermekjátéktalálkozó.

Minden év májusában, a Nemzetközi Néptáncfesztivál részeként, Szamosújvár főterén 10 percben bemutatkozhatnak azon óvodás és kisiskolás csoportok, akik a tanult játékaik fűzérért vagy valamilyen népi hagyományt adnak elő. A bemutatkozások után szakmai zsűri vezetésével jó hangulatú beszélgetéssel zárjuk a találkozót.

2. A szervezet(ek) / személy(ek), amely(ek)hez / aki(k)hez köthető a jó gyakorlat

Szamosújvár Erdélyben, Kolozs megyében, Kolozsvártól 45 kilométerre északra található. Településünkön a Téka Alapítvány 1993-ban alakult. Célunk, hogy a mezőségi szórvány magyarságot segítsük, és a helyi közművelődést, oktatást, ifjúsági és egyéb közösséget támogassuk, fejlesszük. Munkánk elismeréseként többek között az EMKE, „Könczei Ádám”, „Ipolyi Arnold”, és „Kisebbségéért Díj” valamint a magyar Országgyűlés ezüst emlékérmével tüntették ki szervezetünket. A Téka Alapítvány a magyar kormány egyik „Nemzeti Jelentőségű Intézménye”. Az erdélyi Mezőség magyarsága a történelem során sokat szenvedett, miközben jelentős kulturális és történelmi értékekkel járult hozzá a magyar nemzeti örökséghez. Ezt a tényt tudatosítva a romániai rendszerváltás után lépésről lépésre építkeztünk/építkezünk, úgy hogy a szórványhelyzetet nem hátránnyként, hanem feladatként fogjuk fel. Feladatunk az, hogy „végvárakat” építsünk, hogy a magyar nyelvi- és a kulturális határokat a mi régióinkban is megvédjük.

Intézményeink:

- Téka Szórvány Művelődési Központ,
- Mezőségi Téka Szórványkollégium
- Mezőségi Táborközpont - Feketelak
- Tájház és közösségi központ – Feketelak
- Községi ház - Szépkényerűszentmárton
- Mezőségi Szórvány Iskolaközpont

Intézményeinkben a következő 3 keretprogramon belül több projektet, többféle tevékenységet bonyolítunk le:

V. Közművelődési, kulturális szórványprogram

A Téka Művelődési Központban heti órarend alapján megszervezett, rendszeres tevékenységeinken több mint 600 személy vesz részt. Nagyobb rendezvényeink egyik meghatározó célja pedig az, hogy kulturális szinten el- és visszafoglaljuk a minket megillető (köz) tereket. 2018-ben a következő nagyszabású rendezvényeket szervezzük meg: XXII. Nemzetközi Néptánc Fesztivál; XVIII. Nyári honismereti tábor; XXII. Kaláka tábor Feketelakon; XIX. Őszi Fesztivál; XXII. Mezőségi Népzene és Néptánc Fesztivál; XIII. Anyanyelvi vetélkedő; XVIII. Betlehemes találkozó; X. Kézműves Tábor, V. Irodalmi Tábor, III. Zenetábor.

IX. Mezőségi szórványoktatási program

A Mezőségi Szórványoktatási Program összehangolt és tervszerű módon, hosszú távon biztosítja a mezőségi szórványközösség anyanyelven történő oktatását. A program keretén belül szervezetünk egy kollégium létrehozását, működtetését és a mezőségi szórványoktatási központ felépítését vállalta.

A Mezőségi Téka Szórványkollégiumot 2001-ben hoztuk létre. Az 5-12 osztályos diákok mezőségi falvakból és a választói Kallós kollégiumból érkeznek. A 2017-18-as tanévben 120 tanulóról gondoskodunk.

A Mezőségi Magyar Oktatási Központot 2016-ban adtuk át. A projektet az indokolja, hogy az asszimiláció megfékezésében jelentős eredményeket csak úgy érhetünk el, ha magasabb színvonalú, jobban felszerelt és kedvezőbb háttérfeltételekkel rendelkező oktatási intézményt tudunk felmutatni, mint az átlagos többségi iskolák.

X. Tóvidéki térségfejlesztési program

Programunk célja az, hogy támogassuk a tóvidéki falvak modernizációs törekvéseit.

A Tóvidék Program legfontosabb célkitűzései: az egyes települések közösségi életében felelős személyek együttműködésével helyi „akciócsoportok létrehozása; a helyi anyagi és szellemi erőforrások feltérképezése; minden nagyobb szórványtelepülésen tájház létesítése; multifunkcionális közösségi terek kialakítása és felszerelése; a programban résztvevő települések turisztikai, idegenforgalmi népszerűsítése (honlapok, turisztikai reklámanyagok készítése, kulturális útvonal kialakítása); a helyi kulturális kínálat minőségi rendszerben történő bemutatása.

3. A jó gyakorlat érdekeltjei

Elsősorban a helyi óvodások és kisebb alsósok volt a célközösség, számukra dolgoztuk ki a játszóház tevékenységet. A szülők számára is találkozási lehetőséget biztosít.

A Játék és Népi Hagyomány népi gyermekjátéktalálkozó a gyerekeken és szülőikön kívül a pedagógusoknak is szakmai fórumot biztosít, ugyanakkor, a találkozó a minisztériumi versenynaptárba emelésével, presztízszt ad a jelenségnek.

4. A jó gyakorlat célja, tevékenységei

A szamosújvári táncháznak és játszóháznak a következő céljait fogalmazzuk meg:

- A népi kultúra és ezen belül a népzene, néptánc közösségfejlesztő és alakító erejének felhasználása és katalizálása a helyi és a mezőségi szóránymagyar közösség identitásának megerősítése érdekében
- a mezőségi szóránnyból származó résztvevők etnikai öntudatának és önértéktudatának erősítése
- a tájegység, Mezőség saját hagyományainak, népi értékeinek jobb megismerése
- más Kárpát - medencei tájegységek kulturális sokszínűségének megismerése, élő eszként való népszerűsítése
- Különböző kompetenciák (ismeretek, készségek, képességek és jártasságok) fejlesztése a kiegészítő tevékenységek által

A Prücskők játszóház heti egy órában ízelítőt kíván nyújtani a népi kultúra minden szejletéből: hangszerismertető, népdaloktatás, mesemondás (adatközlőtől és nemcsak), népi gyermekjátékok minden fajtája illetve néptánc alaplépések tanítása, különféle kézműves technikák kipróbálása (szülői segítséggel), jeles napok megünneplése. Mivel a szülők jelen vannak a tevékenységeken, számukra is élményt jelent, otthon is mondókázhatnak vagy alkothatnak gyerekeikkel.

5. A jó gyakorlat által érintett terület(ek)

A népi gyermekjátékok fejlesztő hatásáról számos tanulmány született. Jómagam (Fodor Emőke) is e téma kutatásából írtam fokozati dolgozatot. Az érzékeléstől, a figyelemig, a képzelettől a gondolkodásig minden területet fejleszt. Szórványvidékről lévén szó hangsúlyos az anyanyelvi kompetenciák illetve a kulturális tudatosság fejlesztése. Több nyelvileg vegyes család magyar tagja kísérte el a gyereket a játszóházba, akkor is, ha a gyerek román óvodába járt.

Nem utolsó sorban fontos a mozgásfejlesztés, hisz a gyerekek az intézményesített oktatásban keveset mozognak. A népi játékok során használt változatos mozgásformák és térformák hozzájárulnak a testkép, testfogalom, testséma fejlődéséhez, mely alapja a tanulási funkcióknak is.

6. A jó gyakorlat területi hatóköre

Elsősorban szamosújvári kisgyerekek számára terveztük a játszóházat, de volt eset, amikor a környező településekről (Désről, Székről) is behozták a szülők a gyerekeket. Egy alkalommal, a széki gyerekeket meghívtuk vendégként, máig élő viseletük és táncaik bemutatására.

A Játék és Hagyomány Népi Gyermekjátéktalálkozónak a területi hatóköre kiterjed Kolozs megye határain túl, Máramaros, Beszterce, Szilágy, Maros és Hargita megyéből is érkeztek eddig csoportok, illetve a magyarországi, abai testvértelepülés néptáncoktatói és bekapcsolódnak a szakmai beszélgetésbe.

7. A jó gyakorlathoz szükséges feltételek (humán, pénzügyi, technikai)

A játszóházhoz szükséges alapanyagokat a Téka Alapítvány pályázati forrásból állta, a foglalkozásvezetők önkéntesen tartották a tevékenységeket. Technikai felszerelés szempontjából a hangerősítés illetve kézműves kellékek (olló, ceruzák, stb) a Téka Alapítvány tulajdonát képezik.

A játéktalálkozó esetében a fellépő gyermekcsoportok saját maguk oldották meg a szállítást. A főtéren levő színpad a helyi polgármesteri hivataltól kaptuk a partnerségi szerződés értelmében. A fellépő gyerekek és kísérő pedagógusok ebédjét, a gyerekek szórakoztatására szánt programot (koncert, bábszínház) illetve a szakmai zsűri utazási és tiszteletdíját a Téka Alapítvány pályázati pénzből fizette.

8. A jó gyakorlat eredményei, rövid, közép és hosszú távú hatása

A játszóház rövid távú eredményei közé tartoznak, hogy a gyerekek megismerik a magyar népi játékkincs pár darabját, szókincsük bővül pár ritkán használt szóval, megtapasztalták a közös játék és alkotás örömét. A szülők rég látott ismerősökkel válthattak pár szót, a régi táncosok közös élményeket elevenítettek fel. A játéktalálkozó rövidtávon a fesztivál vonzerejét emeli, hiszen a helyi óvodások és kisiskolások (200 gyerek) fellépése a családokat is a főtérré vonzza. A bemutatott játékok felhívják a figyelmet a pedagógiai lehetőségekre is.

Középtávon a játszóház közösséget kovácsolt, a gyerekek számon tartották egymást, a szülők megoldották a közös hazaszállítást például. Egy idő után kialakultak a „slágerjátékok”, a csőszös játékot évszaktól függetlenül kérték. A gyerekek szereztek egyfajta jártasságot a tánclépésekben, a kézműves technikákban, igényelni kezdék az ilyen típusú szabadidő tevékenységet. A szülők is maradtak az alapítvány más rendezvényein is, főleg, ami a játszóházat követte. A játéktalálkozó a pedagógusok találkozási helye lett, egymás játékfűzéseit értő szemmel figyelik, és alkalmazzák is. Az eddigi alkalmakon mindig más szakértő vezette a szakmai értékelést, megakadályozva azt, hogy csak egy szempontú legyen a játékválasztás és oktatási módszer. Hosszú távon kinőtt az a generáció, akik most a Kaláka együttes tagjai, aktív táncosok és részt vesznek az iskola rendezvényeinek szervezésben, társadalmilag aktív fiatalok lettek. A játéktalálkozó évente 300 gyereket „visz a színpadra”, a helyi pedagógusok készülnek rá, több képzést végeztek e témában, így más alkalmakkor is szívesen és hozzáértéssel merítenek a népi gyermekjátékkincsből.

9. A jó gyakorlat fenntarthatósága

A játszóházas alkalmak száma havi egyre csökkent, ami más tevékenységek megjelenésével is magyarázható.

A játéktalálkozó addig fog fennmaradni, míg a részt vevő pedagógusoknak „megéri”, tehát a megyei tanfelügyelőség illetve az oktatási minisztérium által elismert részvételi igazolást kapnak rá, melyek a portfóliójukban pontszámra váltható.

10. A jó gyakorlat adaptálhatósága

A jó gyakorlat játszóházas része bárhol megvalósítható, ahol létezik legalább egy lelkes, játékokat szerető, ezeket ismerő pedagógus van. A játéktalálkozóhoz már egy tantestület része vagy egy civil szervezet támogatása szükséges.